

PÅ RIKTIGT!

Metodhandbok för behandling av barnets rättigheter i skolorna



INNEHÅLL

INLEDNING	3
Bruksanvisning	4
Vadå för konvention om barnets rättigheter?	4
ORIENTERING	5
Vad bär in i framtiden?	5
Barndomino	5
Bingo	6
Memoryspel om barnets rättigheter	7
Rättighet på villovägar	7
Illustrationer	8
Värdesträcka	8
Rättighet och skyldighet	9
Typer	9
Med barnsteg I	10
Med barnsteg II	11
FÖRDJUPNING	12
Klanrådet	12
Skapa statyer	14
Mina rättigheter respekteras	
inte! -dramaövning	14
Stop! Observera rättigheterna! -dramaövning	15
Jordklotet	16
Rätten i egna händer	16
Inis och Anim -en följetong	17
Rättigheter för barn!	18
Barnets rättigheter -frågesport	18
REFLEKTERA	19
Ta reda på och undersök	19
Skrivuppgifter	19
BILAGOR	20
Konventionen om barnets	
rättigheter i korthet	20
Dominobitar	22
Bokstavslappar, "bingobollar"	23
Satslappar	27
Ordlappar	28
Med barnsteg I -roller	30
Stop! Observera	
rättigheterna! -berättelser	31
Dramakort	32
Berättelserna om en barnsoldat,	
en barnarbetare och ett offer för barnhandel	33
KÄLLOR	35

PÅ RIKTIGT! Metodhandbok för behandling av barnets rättigheter i skolorna

Redaktör: Justiina Nielikäinen

Illustrationer: Elever i lågstadieskolorna
i huvudstadsregionen

Utgivare



TAKSVÄRKKI ry
DAGSVERKE rf

www.dagsverke.fi
dagsverke@dagsverke.fi

I samarbete med



Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry
www.sool.fi
sool@sool.fi

Layout: Tähtikuviot Oy

Tryck: Kyrriiri Oy

2009

STÖTT MED BISTÄNDSPENGAR
FRÅN UTRIKESMINISTERIET

ISBN 978-952-92-5605-1



INLEDNING

I dina händer håller du en handbok för fostran till internationalism. Tema för handboken är konventionen om barnets rättigheter. Målet är att handboken ska erbjuda meningsfulla och inspirerande redskap för att ta upp detta viktiga tema i skolorna. I de olika spelen och samarbetsorienterade övningarna kombineras egna funderingar med aktiviteter och upplevelser. Genom att kombinera de olika metoderna kan man bygga upp en lämpligt lång helhet, från en orienterande kvart till en hel temadag.

Värdegrunden för läroplanen för den grundläggande undervisningen bygger på respekt för de mänskliga rättigheterna, jämlikhet och demokrati samt på tolerans för kulturell mångfald. Även i gymnasiets läroplan spelar de mänskliga rättigheterna en stor roll. Att ta upp barnets rättigheter till behandling är inte bara ett mål i läroplanen utan främjar också de mänskliga rättigheterna och jämlikheten i skolvärden. Genom att studera barnets rättigheter kan eleverna fördjupa sina insikter i de rättigheter och skyldigheter som gäller alla människor.

Metodhandboken om barnets rättigheter har utarbetats i samarbete mellan Dagsverke rf och Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry. Båda organisationerna anser att det är viktigt att öka mängden fostran till internationalism i skolan, vilket också är ett av målen med denna handbok. Vi hoppas att handboken kan fungera som ett nyttigt redskap för lärarna då de ska planera lektionerna.

Vi vill rikta ett varmt tack till dem som kommit med idéer under höstens seminarier, till skolklasserna som har gjort illustrationerna samt till skolorna som har gjort det möjligt för oss att testa metoderna i praktiken. Ett särskilt tack vill vi rikta till lina Myllymäki, Susanna Huuskonen och Kaisa Viitanen på SOOL för ett utmärkt samarbete.

Vi önskar er givande och inspirerande undervisningsstunder kring barnets rättigheter!

BRUKSANVISNING

Varje metod inkluderar noggranna anvisningar, en uppskattning av tidsåtgången, en förteckning över nödvändigt material samt en rekommendation för gruppstorleken. För en del övningar finns det förslag till variationer och alternativa metoder.

Metodhandboken är uppdelad i tre avdelningar med uppgifter. De 12 övningarna som utgör de orienterande metoderna låter eleverna stifta bekantskap med olika artiklar i konventionen om barnets rättigheter och ger också en allmän bild av vad konventionen förbinder stater vid. Med de orienterande övningarna skapar man en grund för djupare förståelse.

De fördjupande övningarna ger utrymme för elevernas egna tankar och gör det möjligt att i större detalj behandla vissa ämnesshelheter. Vi rekommenderar att eleverna får lära känna konventionen om barnets rättigheter genom någon av de orienterande metoderna innan de fördjupande metoderna introduceras.

Den tredje delen innehåller idéer och teman som kan användas för att ta in barnets rättigheter i undervisningen på vanliga lektioner. Korta anvisningar ges för de olika uppsats-, föredrags- och reflektionsuppgifterna. Syftet är att erbjuda läraren idéer för en fortsatt behandling av ämnet.

I en del av de orienterande och fördjupande metoderna behövs det kopierat och utklippt material som finns i handbokens bilagor. I anvisningarna för varje metod nämns vilken bilaga som behövs. Vårt mål har varit att skriva anvisningarna så tydligt och uttömmande som möjligt, men metoderna och övningarna kan anpassas till gruppens och lärarens behov.

VADÅ FÖR KONVENTION OM BARNETS RÄTTIGHETER?

Sammandrag av konventionen om barnets rättigheter (bilaga 1)

Konventionen om barnets rättigheter är en människorättskonvention som Förenta Nationernas generalförsamling antog 20.11.1989. Finland undertecknade konventionen 1991. I konventionen definieras alla under 18 år gamla barns rättigheter. Konventionen är utformad med målet att alla barn ska få den omvårdnad och omsorg de behöver.

USA och Somalia är de enda länderna i världen som inte har ratificerat konventionen. Konventionen om barnets rättigheter är faktiskt den människorättskonvention som ratificerats av flest länder i världen, näst efter Genèvekonventionen. De 54 artiklarna i konventionen handlar om barnets rättigheter men också om de skyldigheter stater förbinder sig till.

Konventionen om barnets rättigheter har främjat utvecklingen av olika länders lagstiftning i linje med konventionen. Tyvärr brister det i respekt mot barnets rättigheter också i de länder som undertecknat konventionen. Exempelvis barnarbete och brist på utbildning är stora problem. Särskilt flickornas har i många länder dåliga möjligheter att gå i skola. FN:s kommitté för barnets rättigheter följer med hur rättigheterna respekteras i världen. I Finland har vi en barnombudsman som följer med och arbetar för att konventionen efterföljs.

ORIENTERING

VAD BÄR IN I FRAMTIDEN?

Mål:

- Ge en orientering i olika sätt att tänka kring frågor om barnets rättigheter
- Fundera på prioriteringar i livet

Beskrivning:

Rita upp konturerna av ett barn på ett pappersark. Om ni exempelvis tejpar ihop två blad får ni plats för en rätt stor figur. Hitta gärna på ett namn på figuren. Varje elev får fyra lappar av olika färg. Texten på lapparna skriver eleverna individuellt.

På en av lapparna skriver eleverna upp livsviktiga saker, sådant som håller barnet vid liv. Alla fäster sina lappar kring figurens fötter, som en grund. På följande lapp skriver de upp sådant som hjälper barnet att skapa sig en god framtid (en bra familj, skolan...). De här lapparna fäster de på figurens ben. De för barnet framåt i livet. På överkroppen fäster de lappar med sådant som gör livet trevligt, men som inte är nödvändigt (spel, leksaker...). På figurens huvud fäster de lappar med barnets önsningar och tankar om framtiden – sådant som troligen gör barnet till en lycklig vuxen om allt det som finns på kroppen och

Tillbehör:

- Stora pappersark, t.ex. blädderblocksblad
- Pennor
- Små lappar i olika färger, t.ex. post-it-lappar
- Häftmassa för att fästa lapparna

Tid: 30+

Gruppstorlek: 1

benen förverkligas.

Figuren blir en fin karta över vad som verkligen är viktigt och vad som verkligen behövs för ett gott liv. Om man vill kan man fästa ytterligare en femte lapp per elev i bakgrunden. På dem skriver eleverna upp sådana händelser och faktorer som hindrar figuren att få en god framtid.

Figuren kan användas som en inledande orientering till behandlingen av barnets rättigheter och det eleverna skrivit på lapparna är lätt att jämföra med det som står i artiklarna i konventionen. Syftar konventionen bara till att trygga de grundläggande behoven i livet eller definieras också sådant som eleverna skrivit på lapparna på benen och kroppen?

Diskutera gärna de tankar figuren väcker och ge eleverna möjlighet att ge uttryck för sina synpunkter.

BARNDOMINO

Mål:

- Lära känna artiklarna i konventionen om barnets rättigheter

Beskrivning:

Eleverna bildar par och varje par får en dominobricka (eller lapp) med rättigheter. Paret bestämmer vem som representerar vilken ända av lappen. På det sättet har båda eleverna i paret var sin rättighet som de representerar. Eleverna i paren fattar varandras hand så att ingen kan komma emellan dem. De dominobrickor paren nu representerar börjar röra på sig i rummet.

Paren har i uppgift att hitta ett annat par med samma rättighet som någon av dem själva. Eleverna som representerar samma rättighet fattar varandras hand. Nu bildar eleverna en kedja på fyra. Den rör sig nu tillsammans och försöker hitta par som passar ihop med någondera ändan. Spelet avslutas när alla par har fogats ihop till en kedja och cirkeln är sluten.

Dominobrickorna i bilagan är gjorda för en grupp på 26 elever. Uppsättningar avsedda för andra gruppstorlekar kan ni skriva ut på adressen taksvarkki.fi/oikeesti

- Öva upp förmågan att samarbeta

Tillbehör:

- Dominobrickor om rättigheter (bilaga 2)

Tid: 10+

Gruppstorlek: Parvis med 18–30 elever

Variation:

Gör övningen som en snabbhetstest så att eleverna får i uppgift att samarbeta för att skapa en sluten cirkel så snabbt som möjligt. Om de ursprungliga paren tappar greppet sinsemellan lägger man till ett tidsstraff.

Om ni vill göra uppgiften svårare kan ni utöver dominolapparna använda bilagan för övningen Rättighet på villovägar (bilaga 4). Då får varje par en lapp där det finns både ett enskilt ord och en sats som saknar ett ord. Eleverna letar sig fram och bildar en cirkel så att varannan representerar en sats och varannan ett ord som kompletterar satsen. Läraren måste då börja med att välja sats-ord-paren så att det går att skapa en sluten cirkel.

BINGO

Mål:

- Lära känna barnets rättigheter
- Lära sig flera artiklar i konventionen med en gång

Tillbehör:

- Bingobricka för varje elev taksvarikki.fi/oikeesti
- Bokstavslappar för läraren, uppkopierade och utklippta (bilaga 3)

Tid: 10+

Gruppstorlek: 1 max. 40 elever

Beskrivning:

Bingobrickorna kan skrivas ut via vår webbplats. Det finns 40 olika brickor. Alla elever får en egen bricka med 25 av barnets rättigheter, enkelt formulerade. Läraren lyfter på måfå upp en bokstavslapp och läser ljudligt upp rättigheten på lappen, t.ex. "B – rätten till ett namn!". Efter det letar eleverna efter den nämnda rättigheten under kolumnen märkt med bokstaven läraren läste upp (B). Om rättigheten på elevens bricka finns i en kolumn under en annan bokstav godkänns den inte. Både bokstaven och rättigheten ska alltså stämma. Eleverna antecknar träffar på sina bingobrickor. De bokstavslappar som lästs upp läggs i en hög för sig.

Målet är att få en vågrät rad full. Diagonalrader eller lodräta rader duger inte. När en elev får en vågrät rad full ropar han eller hon

"bingo" och utlyses till vinnare. Om någon får bingo väldigt snabbt kan läraren köra en andra omgång då målet är att få två vågräta rader fulla. Då kan också den som vann den första omgången fortsätta på samma bingobricka. Efter att spelet är avslutat kan bingobrickorna utnyttjas i andra övningar som gäller barnets rättigheter.

Variation:

Om ni vill göra spelet snabbare delar ni in bokstavslapparna i separata bokstavshögar och lyfter lappar från de olika högarna i tur och ordning. På det sättet kommer det upp lika många lappar för alla kolumner och någon kanske får bingo redan efter fem lappar.

Exempel på en bingobricka

B	I	N	G	O
Rätt till åsikter	Alla som är yngre än 18 år är barn	Rätt till välbefinnande	Rätt till ett gott liv	Rätt till ett namn
Rätt till medborgarskap	Religionsfrihet	Organisationsrätt	Rätt till privatliv	Rätt till fritid
Rätt till omsorg	Rätt att gå i skola	Handel med barn är förbjuden	Rätt att leka	Rätt att veta om vad som sker i omvärlden
Rätt att tala sitt eget språk	Barn ska inte utföra tungt arbete	Rätt till hälsovård	Barn ska skyddas mot våld	Rätt till brevhemlighet
Invaliderade barn har rätt att få hjälp	Flyktningbarn får omvårdnad	Barn ska skyddas mot rusmedel	Barn ska skyddas mot utnyttjande	Barn får inte delta i krig

MEMORYSPEL OM BARNETS RÄTTIGHETER

Mål:

- Lära känna barnets rättigheter
- Inspirerar eleverna att lära sig om barnets rättigheter genom ett spel de själva tillverkar

Beskrivning:

Läraren delar ut någon artikel ur konventionen om barnets rättighet till varje elev. Eleverna ritar en bild som föreställer rättigheten på det ena pappret och skriver ner rättigheten på det andra. Bilderna och de nedskrivna rättigheterna limmas upp på papp av olika färg så att alla bilder limmas på papp av en färg och de skrivna rättigheterna på papp av den andra färgen.

Limma gärna en liten artikellapp på bilderna så blir det enklare att känna igen paren.

När det blir dags att spela behöver gruppen mycket utrymme. Alla kort samlas in, blandas och sprids ut på golvet med bild eller text nedåt. Eleverna sätter sig i en ring runt korten. Eleverna spelar ensamma eller parvis. På sin tur lyfter eleven eller paret två kort och

Tillbehör:

- Olika separata artiklar ur konventionen om barnets rättigheter (t.ex. bilaga 1)
- Papp i en färg eller två olika färger utklippt i A5-bitar (2 per elev)
- Ritpapper ungefär i storlek A5 (2 per elev)
- Färgpennor och lim

Tid: För att tillverka spelet 30+ / Speltid 15+

Gruppstorlek: 1

försöker hitta ett par bestående av bild och text. Till skillnad från traditionell memory kan man få bara en extra tur om man hittar ett par. Den som har flest par då korten är slut vinner.

Efter spelet kan gruppen samtala om barnets rättigheter och vad eleverna tänker om dem. Det kan också löna sig att tala om känslor av besvikelse kopplat till spelet, särskilt om eleverna är unga.

Variation:

Samla ihop de självgjorda korten för en miniatyrbildning om barnets rättighet.

RÄTTIGHET PÅ VILLOVÄGAR

Mål:

- Lära känna konventionen om barnets rättigheter
- Öva samarbete

Beskrivning:

Bilagan delas upp så att varje elev får en separat ordlapp och en lapp med en halvfärdig sats på. Dela gärna upp lapparna redan innan lektionen så att ingen får ett färdigt par där ordet eller orden och resten av satsen hör ihop. Det måste däremot inom gruppen finnas par till varje lapp.

Börja med att be eleverna titta på vilka ordklasser de separata orden hör till och vilken form de står i. Det gör det lättare att på riktigt hitta ord och satser som passar ihop. Sedan får eleverna börja gå omkring i rummet. Då en annan elev kommer emot frågar den ena "din rättighet – min rättighet?" Efter det ska den andra eleven läsa upp sitt ord eller sina ord. Om orden inte passar in i satsen på den lapp frågeställaren har byter eleverna roll. Om orden inte heller passar in i den andras sats fortsätter eleverna gå runt i rummet och fråga vidare tills de hittar par. Då en elevs ord passar in i den sats frågeställaren har på sin lapp ger han eller hon ordlappen till frågeställaren och får den andras ordlapp i byte. Eleven som fått

Tillbehör:

- Lappar med satser och ord utklippta var för sig (bilaga 4)

Tid: 20+

Gruppstorlek: max. 25

ihop en fullständig sats sätter sig på sin plats och väntar.

Då alla har hittat ord som kompletterar deras sats läses alla artiklar i konventionen upp, en i taget så att den elev som först fick rätt ordlapp börjar. Läraren kan samtidigt kontrollera att svaren är riktiga och inleda diskussioner om sådant som gäller barnets rättigheter. Det blir på det sättet också en bra övning för elever med svenska som andra språk.

Variation:

Eleverna kan få bilagan som sådan och dra streck mellan artiklarna och de korrekta orden. Om ni gör uppgiften på det här sättet går den väldigt snabbt och kräver inga förberedelser. Då ni går igenom uppgiften lönar det sig att kontrollera att eleverna har förstått artiklarna och rättigheterna och tagit dem till sig.

Det går också att spela traditionellt memoryspel med lapparna. Då ska eleverna hitta par med satser och ord som passar ihop.

ILLUSTRATIONER

Mål:

- Lära känna barnets rättigheter
- Förstå hur rättigheterna är kopplade till vardagliga situationer

Tillbehör:

- Fotografier eller teckningar
- Papper
- Pennor
- Sax

Tid: 30+

Gruppstorlek: 1–3 elever per grupp

Beskrivning:

Varje elev eller grupp får en bild. Vilka som helst bilder som har att göra med barn och deras liv går bra, också bilderna i handboken kan användas. Eleverna får individuellt eller tillsammans studera konventionen om Barnets rättigheter och besluta till vilken artikel eller vilka artiklar bilden kunde passa.

Då eleverna har valt vilken artikel bilden passar till ska de klippa och klistra eller skriva in en prat- eller tankebobla som passar in på personen på bilden eller i situationen. Bilden och tanken limmas upp på en botten och eleverna skriver in den valda artikeln som rubrik. Collaget presenteras för de andra elev-

erna och valet av artikel till bilden motiveras. Alternativt kan ni samla alla bilder till en gemensam serie där artiklarna presenteras i den ordning de ingår i konventionen.

Variation:

I stället för pratbubblor kan eleverna göra hela serier kring bilden. Bilden de får av läraren kan t.ex. vara den mittersta bilden i en seriestripp och eleverna får hitta på början och slutet, d.v.s. vad som händer före och efter händelsen på den givna bilden.

VÄRDESTRÄCKA

Mål:

- Fundera på vad konventionen om Barnets rättigheter innebär
- Skapa diskussion

- Ge alla möjlighet att uttrycka sin synpunkt

Tillbehör:

- Värdepåståenden

Tid: 10+

Gruppstorlek: 1

Beskrivning:

Rummet delas in genom en tänkt sträcka med två ändpunkter, t.ex. väggarna i klassen. Vid den ena ändan fäster ni en lapp "av samma åsikt", vid den andra "av annan åsikt". Gruppen kan också muntligen komma överens om vad ändarna står för, utan lappar.

Påståendena läses upp en i taget. Eleverna rör sig längs sträckan till den position som motsvarar deras åsikt. Hela sträckan mellan de två ändarna används. Då alla har hittat en

plats åt sig längs sträckan får de som vill motivera sin position. Deltagarna ska inte tvingas att uttrycka sina tankar men särskilt de som står nära någondera ändan ska gärna uppmuntras att motivera varför de står där de gör. Se till att alla åsikter får rum, det finns inga felaktiga åsikter! Som avslutning på diskussionen kan gruppen tillsammans fundera på vilken artikel det aktuella påståendet har att göra med. Hitta gärna på flera påståenden.

EXEMPELPÅSTÅENDEN KRING BARNETS RÄTTIGHETER:

1. Jag kan och får vara av annan åsikt än mina föräldrar.
(12:e artikeln: Barn har rätt till egna åsikter)
2. Om min kompis har betett sig dåligt har jag rätt att skälla ut honom.
(13:e artikeln: Varje barn har rätt att uttrycka sin åsikt om det inte kränker andra.)
3. Jag får leka varje dag.
(31:e artikeln: Barn ska ha möjlighet till lek och fritid)

4. Alla barn i världen borde ha det lika bra.
(2:a artikeln: Barnets välbefinnande ska inte vara beroende av var barnet bor eller hur barnet ser ut.)
5. Jag är tvungen att gå i skola.
(28:e artikeln: Alla barn har rätt att gå i skola.)
6. Jag kunde börja arbeta om jag ville det.
(32:a artikeln: Barn ska inte utföra alltför tungt eller långvarigt arbete.)

RÄTTIGHET OCH SKYLDIGHET

Mål:

- Lära känna barnets rättigheter
- Förstå relationen mellan rättigheter och skyldigheter

Beskrivning:

Särskilt med yngre elever lönar det sig att börja övningen med en kort diskussion om begreppen rättigheter och skyldigheter och vad de betyder. Använd gärna exempel: rätt att använda biblioteket – skyldighet att hålla böckerna i gott skick; eller rätt att köra moped – skyldighet att använda hjälm. Fördjupa gärna diskussionen om skyldigheter genom att fråga eleverna om deras skyldigheter som medborgare och familjemedlemmar. Genom att ni för ner frågan på ett privat plan blir den förstälig.

Läraren delar till varje grupp ut en lapp med en eller två av artiklarna. Det går bra att kopiera upp och klippa ut artiklar ur den förkortade versionen av konventionen om Barnets rättigheter (bilaga 1). Alla grupper ska ha olika artiklar. Lämpliga artiklar för uppgiften är t.ex. 12, 13, 16, 19 och 28. Eleverna får i uppgift att skriva ner olika skyldigheter förknippade med den rättighet de fått. Ge dem gärna tid att fundera i lugn och ro.

Grupperna berättar i tur och ordning vilken rättighet de jobbat med och vilka skyldigheter de kommit fram till. De andra

Tillbehör:

- Lappar med artiklar, 1–2 per grupp (bilaga 1 eller 2)
- Papper
- Pennor

Tid: 25+

Gruppstorlek: 2–5 elever per grupp

eleverna kan gärna kommentera och kanske komplettera listan över skyldigheter. Om det behövs kan läraren styra diskussionen och ge tips om hurdana skyldigheter som kunde komma ifråga i samband med den aktuella rättigheten.

Variation:

Eleverna får kort bekanta sig med flera artiklar så att läraren läser upp olika artiklar i tur och ordning. Eleverna får kommentera den rättighet som nämns och hitta på skyldigheter förknippade med den. Uppgiften fungerar både som metod för att introducera barnets rättigheter för eleverna och för att öppna upp för nya perspektiv på rättigheterna.

Eleverna kan själva välja ut de rättigheter de uppfattar som viktigast och sedan komma på skyldigheter förknippade med de valda rättigheterna – antingen individuellt eller i grupp.

TYPER

Mål:

- Leva sig in i en annans situation
- Öva sig att spela roller

Beskrivning:

Varje elev får en bild av ett barn. Alla hittar på bakgrundsfakta om barnet på bilden. Hemland, namn, ålder, familjebakgrund och hemförhållanden, hobbyer och intressen, drömyrke är viktiga och grundläggande uppgifter som eleverna kan komplettera genom att hitta på allt möjligt om personen på bilden, allt från älsklingsfärg till vad som helst. Eleverna skriver ner det de hittat på och presenterar sin figur för de andra i gruppen.

Gruppen har i uppgift att hitta på en relation mellan personerna på bilderna. De kan t.ex. vara klasskamrater eller brevvänner; den ena kan vara gudbarn till den andras familj i ett annat land. Då de har hittat på relationer ska gruppmedlemmarna inte längre tala med varandra. Eleverna ska hitta på och skriva ner en berättelse om den påhittade relationen, eller ett brev från sin egen figur till kamratens. Berättelserna eller breven läses upp

Tillbehör:

- Bilder på barn, t.ex. klippta ur tidskrifter, 1 per elev
- Skrivpapper
- Pennor

Tid: 45+

Gruppstorlek: 2–3 elever per grupp

och gruppen funderar tillsammans på sådant i texten som har att göra med barnets rättigheter.

Variation:

Efter att eleverna har hittat på sina figurer bildar de en ring och presenterar sina egna figurer för dem som står bredvid på vardera sidan. Efter det hittar eleverna på en relation mellan den egna figuren och figurerna som klasskamraterna på vardera sidan har hittat på. Varje elev skriver ner en beskrivning av hur den egna figuren är relaterad till figuren till vänster. Slutresultatet bör bli ett nätverk där alla figurer är kopplade till varandra. Rita gärna upp nätverket på tavlan och diskutera. Fundera också på elevernas egna, riktiga nätverk av relationer.

MED BARNSTEG I

Mål:

- Lära sig förstå barnets rättigheter i en internationell miljö
- Fundera på frågor om jämlikhet

Beskrivning:

Det går bra att göra övningen utomhus om det inte finns tillräckligt med plats inomhus. Läraren delar ut roller åt eleverna. Ingen får visa eller berätta om sin roll för de andra. Genom några uppvärmande frågor får eleverna grepp om sina roller innan övningen inleds.

Eleverna ställer sig på rad. Läraren läser upp ett påstående i taget och eleverna tar ett litet steg framåt om deras rollkaraktär håller med påståendet. När alla påståenden har presenterats kontrollerar ni vem som har kommit längst. Därefter får eleverna i tur och ordning berätta vem de är, alternativt kan resten av gruppen få försöka gissa vilken roll en elev har. Det är viktigt att den avslutande diskussionen får tillräckligt med tid så ingen känner sig illa berörd.

Tillbehör:

- Roller (bilaga 5)
- Tillräckligt stort utrymme

Tid: 20+

Gruppstorlek: 1

Uppvärmade frågor:

Var och hur bor du? Vilka hör till din familj? Vad jobbar din pappa och mamma med? Vad är ditt drömyrke? Vad åt du till morgonmål? Vad ser du då du tittar ut på morgonen? Vad har du för hobbyer? Vad gör du på dagarna? Vad är du rädd för? Vad gör dig lycklig?

Frågor för den avslutande diskussionen:

Hur kändes det att kunna eller inte kunna stiga ett steg framåt? Var det någon som kände att hans eller hennes rättigheter blev kränkta? Var det lätt eller svårt att gå in i rollen? Vad säger övningen om världen – om något alls? Säger den något om våra attityder? Hurdana steg i samhället borde man ta för att människor och barn skulle ha mer likvärdig ställning?

MED BARNSTEG I -PÅSTÅENDEN

1. Du har aldrig lidit av brist på mat
2. Du har ett tillräckligt bra hem med telefon och tv
3. Du får leva med din familj
4. Du har egentligen aldrig blivit tvungen att leta efter ett säkert ställe att övernatta
5. Folk lyssnar på din åsikt och du kan själv påverka vad som händer dig
6. Du har aldrig blivit tvungen att jobba för lön
7. Du har aldrig känt dig diskriminerad
8. Du har tillgång till hälsovård
9. Du får åka på semesterresa minst en gång om året
10. Du får studera på ditt eget språk
11. Du ser positivt på framtiden
12. Du tror att du kan få studera till det yrke du vill
13. Du har inte stor risk att bli sexuellt utnyttjad
14. Du fick vad du önskade dig till din senaste födelsedag
15. Du får gå ut och äta på snabbmatsrestaurang eller restaurang minst en gång i veckan
16. Du är inte rädd att röra dig i grannskapet där du bor
17. Din familj har råd att köpa dig nya kläder minst en gång i månaden
18. Du får själv välja vem du sällskapar med i tonåren
19. Du får lämplig stimulans för din åldersgrupp, exempelvis genom leksaker eller spel
20. Du eller dina föräldrar har möjlighet att använda internet
21. Du eller din familj har tillräckligt med pengar för att köpa dig vadhelst du önskar dig
22. Du är inte rädd att dina föräldrar ska bli arbetslösa
23. Även om dina föräldrar blev utan jobb skulle ni kunna behålla ert hem och äta regelbundet

MED BARNSTEG II

Mål:

- Förstå barnets rättigheter i en global kontext
- Fundera på frågor om jämlikhet

Tillbehör:

- Tillräckligt med utrymme

Tid: 15+

Gruppstorlek: 3–10 elever per grupp / 4 grupper

Beskrivning:

Eleverna delas in i grupper så att flickorna bildar två grupper och pojkarna två. Flickorna delar upp sig i "finländska flickor" och "flickor i ett fattigt u-land". Pojkarna delar upp sig på motsvarande sätt i två pojkgrupper. Alla grupper väljer en "marionett" en person som måste röra sig enligt anvisningar från resten av gruppen. De här personerna får inte delta i samtalet. Marionetterna ställer sig sida vid sida. Grupperna ställer sig ett stycke ifrån varandra. Läraren läser upp olika anvisningar varefter grupperna får diskutera kort och besluta om deras marionett får ta ett steg framåt eller inte.

När ni gått igenom alla anvisningar kontrollerar ni vem eller vilka som kommit längst. I den avslutande diskussionen är det viktigt att både marionetterna och grupperna kommer till tals. Hur kändes det att inte få ta ett steg? Hur kändes det att bestämma för någon annans räkning vad den skulle göra. Var någon av anvisningarna svår? Varför? Vad kan gruppen lägga märke till när det gäller barnets rättigheter och hur de förverkligas a) i olika länder och b) för de olika könen? Spelar kön större roll i Finland eller i utvecklingsländerna? Vad beror det på, tror ni? Är situationen annorlunda för vuxna?

MED BARNSTEG II -PÅSTÅENDEN

1. Ta ett steg om du varje vardag har möjlighet att äta ett varmt mål näringsrik mat när du vill
2. Ta ett steg om du regelbundet får gå i skola
3. Ta ett halvt steg om du inte behöver hjälpa dina föräldrar med hushållsarbete
4. Ta ett steg om du INTE regelbundet behöver utföra tungt arbete för att försörja din familj
5. Ta ett steg om du INTE riskerar gå ut i krig innan du fyllt 16 år
6. Ta ett steg om du INTE riskerar bli såld exempelvis för giftermål
7. Ta ett steg om du har möjlighet till läkarvård relativt snabbt ifall du blir sjuk
8. Ta ett steg om sannolikheten för att du blir utnyttjad är liten
9. Ta ett steg om din åsikt beaktas i de flesta frågor som gäller ditt eget liv
10. Ta ett steg om du har möjlighet till fritid eller till att umgås med kamrater flera dagar i veckan
11. Ta ett steg om du aldrig har fallit offer för våld
12. Ta ett steg om du vet att du skulle få hjälp ifall du blev handikappad
13. Ta ett steg om dina föräldrar erbjuder något slags stöd i sin roll som fostrare (barnbidrag, daghem...)
14. Ta ett steg om du har möjlighet att veta vad som är på gång på annat håll på jorden, t.ex. via radio

FÖRDJUPNING

KLANRÅDET

Mål:

- Fördjupa förståelsen av barnets rättigheter
- Förstå kopplingen mellan konventionen och konkreta situationer
- Kunna gestalta demokratisk verksamhet och röstningsprincipen

Tillbehör:

- Små lappar som valsedlar
- Valurna
- Pennor
- Tid: 20+
- Gruppstorlek: 1

Beskrivning:

Läraren läser upp de tre berättelserna nedan om olika situationer och händelser. Som avslutning på varje berättelse kommer läraren med en fråga som har att göra med temat. Eleverna skriver ner sina svar på valsedeln och lägger den i valurnan. Det är viktigt att eleverna inte diskuterar sinsemellan så länge röstningen pågår.

Då alla har röstat (svaret) diskuterar gruppen berättelsen tillsammans. Till en början ska eleverna ange vilka av barnets rättigheter som har anknytning till berättelsen. Be också eleverna motivera sitt röstningsbeteende. Ofta kan också lågstadiel elever motivera sina åsikter mycket grundligt. Ställ gärna frågor om berättelserna så att de knyter an till elevernas egna liv. Barn och unga ger gärna exempel på hur de har hjälpt behövande eller gjort små jobb. Läraren får agera ordförande.

Under diskussionen kan en assistent i klassen eller en utsedd

elev räkna de givna rösterna och efter det kan valresultatet deklarerar. Diskutera gärna valresultatet tillsammans. Det är viktigt att minoritetens röster inte förringas utan att alla elever får stå fast vid sina åsikter och synpunkter.

Variation:

Om lektionstiden är kort kan omröstningen göras öppet genom att eleverna räcker upp handen. Då bör läraren beakta att grupptrycket säkert påverkar valresultatet. En sluten omröstning ger troligen ett mer rättvisande resultat.

Berättelserna kan användas bara för att eleverna ska bli uppmärksamma på barnets rättigheter, då kan man utelämna omröstningen och diskussionen. På det sättet hinner ni i gruppen gå igenom flera berättelser under en kortare tid.

ANNASÖGA

Anna är blind. Till sin hjälp har hon en kvick ung ledarhund. I alla lägen vet hunden ändå inte vart den ska gå. Till all tur är Annas klasskamrater hjälpsamma och hjälper till vid behov. En dag lyckades Anna ändå tappa bort sig då bussen av misstag lämnade henne på fel hållplats. Hunden och Anna visste inte åt vilket håll de skulle börja gå.

Anna hörde raska steg omkring sig och försökte be förbipasserande om hjälp. Trots stegen var det ingen som stannade för att hjälpa Anna. I stället tyckte hon att ljuden omkring henne bara svepte förbi snabbare och snabbare.

Omröstningsfråga:

Skulle du stanna upp och hjälpa Anna? Ja/nej

Diskussionsfrågor:

Till vilka av barnets rättigheter knyter berättelsen an? Varför stannade inte de förbipasserande upp? Om du inte själv hade stannat – motivera varför. Har någon av er hjälpt till i en liknande situation? Hur tror ni det gick för Anna?

VÅRFRESTELSE

Jan satt för sig själv på en gunga efter en lång skoldag. Våren var på väg och Jan satt och njöt av det sorlande ljudet från smältvatten som bildade små rännilar och vårbäckar. Mitt i allt dök tre äldre pojkar upp bredvid Jan. Pojkarna skrattade och viskade sinsemellan. En av pojkarna började med hög röst prata om hur förskräckliga kläder Jan hade och vilka fula färger de hade. Efter att ha skrattat och kommenterat Jans utseende en stund begav sig pojkarna iväg. Jan tog illa vid sig av pojkarnas sätt och hela den underbara vårstämningen hade tappat sin betydelse. Då Jan kom hem kastade han i ilska sina kläder ifrån sig på golvet och svor på att aldrig använda dem igen.

Omröstningsfråga:

Vad borde Jan göra då han ser pojkarna nästa gång? Borde han modigt gå fram till dem och säga vad han tycker om deras kläder? Ja/nej

Diskussionsfrågor:

Vilka rättigheter knyter berättelsen an till? Skulle du själv gå fram till pojkarna och kommentera deras klädsel eller hade du kanske sagt något redan vid gungan? Vad är det bästa sättet att hantera en situation som den här, vad borde Jan göra? Har du själv varit med om något liknande? När? Vad gjorde du själv i situationen? Får man sära andra om man är av annan åsikt?

SKOLA ELLER ARBETE

Ripon är en 11 år gammal pojke i Bangladesh. Hans familj är mycket fattig men till all tur har hans föräldrar sparat ihop så mycket pengar att Ripon fick möjlighet att börja skolan i höstas. Efter skoldagarna har Ripon arbetat lätt för att hjälpa föräldrarna och för att han ska kunna fortsätta gå i skola.

Pappan i familjen har redan länge haft ett tungt och farligt arbete. En kväll kommer pappan hem gående med hjälp av käppar och full av blåmärken och torkat blod. Han har brutit ena benet och fått krosskador och hjärnskakning. Familjen har inte råd att ta pappan till en läkare, så skadorna får läka bäst de kan där hemma. Det räcker länge innan han blir frisk igen och det kan hända att pappan aldrig mer kan återvända till sitt tidigare jobb. Familjen står inför en svår situation.

Om ingen har ett ordentligt arbete är det nästan omöjligt att upprätthålla familjens tillvaro och särskilt

inte skola för barnen. Som det äldsta barnet i familjen borde Ripon ta över faderns arbete och försörja familjen. Arbetet förutsätter långa och tunga dagar i en farlig omgivning. Om Ripon börjar arbeta kan han inte gå i skola och möjligheterna till ett bättre yrke och liv försämras. Efter arbetsdagen blir det inte över någon fritid, då Ripon kunde spela fotboll med sina kamrater.

Omröstningsfråga:

Ska Ripon gå i skola eller börja arbeta? Skola/arbete

Diskussionsfrågor:

Hur inverkar beslutet på Ripons framtid? Varför röstade du som du gjorde? Har du själv blivit tvungen att arbeta? Vad skulle du föredra om du fick välja: att arbeta eller gå i skola?

SKAPA STATYER

Mål:

- Fördjupa elevernas tankar kring barnets rättigheter

Beskrivning:

Dela in eleverna i grupper där de trivs och kan arbeta avslappnat. Gruppen väljer ut en till tre artiklar om barnets rättigheter ur konventionen och presenterar dem för resten av klassen. Som hjälp för valet har de den förkortade versionen av konventionen. Klassen kan tillsammans besluta om grupperna får använda rekvizita, t.ex. skolböcker.

De valda rättigheterna presenteras som stillbilder, d.v.s. som statyer. Eleverna får tid att ställa sig i positioner så de tillsammans bildar en stillbild som beskriver den valda artikeln. Grupperna kan exempelvis gå ut i korridoren och planera och testa sina statyer så att alla kommer åt att pröva på olika variationer och överraskningsmomentet inte går förlorat.

Då grupperna är klara visar de statyerna för varandra, en i taget. När gruppen intagit statypositionerna får de andra gissa

Tillbehör:

- Förkortad version av konventionen om barnets rättigheter (bilaga 1)

Tid: 15+

Gruppstorlek: 2–6 elever per grupp

vilken artikel statyn föreställer. Om det inte är uppenbart kan klassen ställa ja/nej-frågor till statyn ända tills någon kommer på rätt artikel. Meningen är inte att eleverna ska skrika och ropa fram artikel efter artikel i konventionen utan redan efter ett par felgissningar får eleverna börja ställa ja/nej-frågor som "Är det där en vuxen som knäböjer?" eller "Försöker ni se rädda ut?" Genom frågorna blir det klarare vad statyn föreställer och därigenom vilken artikel den illustrerar.

Variation:

Om klassen redan har behandlat artiklarna flera gånger och grundligt kan statyplaneringen och gissningarna göras utan den förkortade versionen av artiklarna.

MINA RÄTTIGHETER RESPEKTERAS INTE! -DRAMAÖVNING

Mål:

- Fördjupa kunskapen om konventionen om barnets rättigheter

Beskrivning:

Övningen kan t.ex. utföras så att klassen under den första lektionen värmer upp och förbereder föreställningarna. Under den andra lektionen presenteras de korta föreställningarna och diskuteras. För att det ska bli en avslappnad och positiv dramaerfarenhet för eleverna lönar det sig att skapa grupper att de består av elever som arbetar bra ihop och inte är blyga för varandra. Dramalektionerna kan gärna inledas med olika uppvärmningslekar så att eleverna kommer i rätt stämning och slappnar av i varandras sällskap. Efter uppvärmningen får grupperna dramakort med två artiklar ur konventionen och korta anvisningar. Gruppen har som mål att göra en kort föreställning där ingendera av de två artiklarna på kortet efterföljs.

Uppmana eleverna att beakta publiken och rikta sig mot den. De ska satsa särskilt på berättelsen och på replikerna. Föreställningen ska ha en klar och tydlig, kort intrig och inte bara en konfliktsituation. Reservera tillräckligt med tid för förberedelserna och se till att grupperna har möjlighet att öva också på andra

Tillbehör:

- Förkortad version av konventionen (bilaga 1)

- Dramakort (bilaga 7)

Tid: 45+

Gruppstorlek: 2–6 elever per grupp

ställen än i klassrummet.

Grupperna visar upp sina föreställningar i tur och ordning. Efter varje föreställning är det bra att alldeles kort gå igenom de omedelbara känslor den väcker och de rättigheter som behandlas i föreställningen. Eleverna orkar knappast koncentrera sig särskilt länge mellan föreställningarna, särskilt inte om de väntar på att få spela upp sin egen. Då är det bättre att hålla en ordentlig avslutande diskussion efter alla föreställningar.

I den avslutande diskussionen är det bra att låta ordet vara fritt och ge eleverna möjlighet att behandla de känslor föreställningarna har gett upphov till. Inled diskussionen med frågor som:

Hur kändes det när dina egna rättigheter inte respekterades? Gav föreställningarna er en känsla av hopplöshet? Väcktes andra känslor? Hade det varit trevligare att spela upp situationer där rättigheterna respekteras? Varför eller varför inte? Kunde någon av de situationer som spelades upp äga rum i Finland? Har du själv stött på liknande situationer någonstans?

STOP! OBSERVERA RÄTTIGHETERNA! -DRAMAÖVNING

Mål:

- Fördjupa kunskaperna om konventionen om barnets rättigheter
- Öva sig i uttrycksförmåga genom improvisationsövningar

Tillbehör:

- Den förkortade versionen av konventionen
- Situationsbeskrivningar (bilaga 6)

Tid: 45+

Gruppstorlek: 2–6 elever per grupp

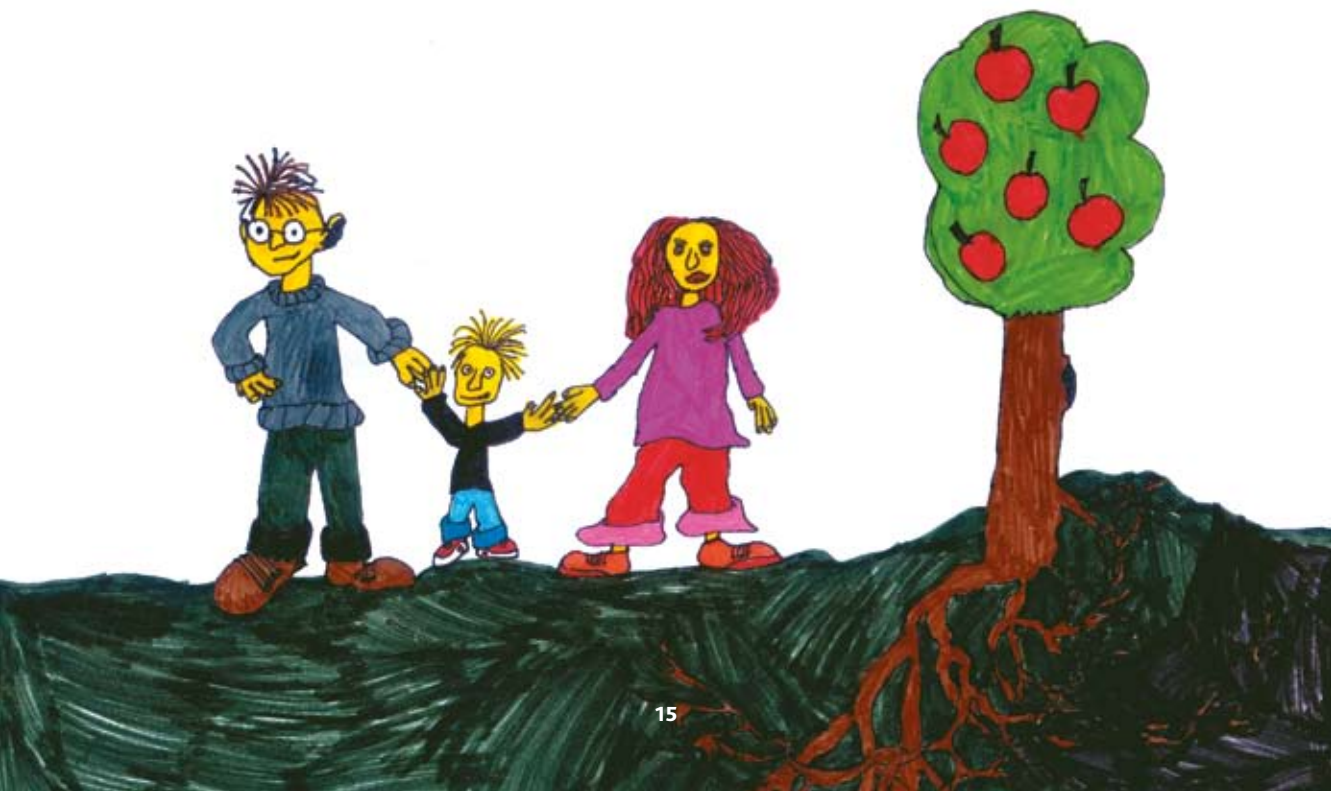
Beskrivning:

Övningen kan gärna göras så att eleverna värmer upp och förbereder föreställningen under den första lektionen. Under den andra lektionen visas föreställningarna och sedan diskuterar klassen tillsammans. För att det ska bli en avslappnad och positiv dramaerfarenhet för eleverna lönar det sig att skapa grupper som består av elever som arbetar bra ihop och inte är blyga för varandra. Dramalektionerna kan gärna inledas med olika uppvärmningslekar så att eleverna kommer i rätt stämning och slappnar av i varandras sällskap. Efter uppvärmningen får grupperna berättelsekort med korta beskrivningar av en situation där någon av ett barns rättigheter inte uppfylls. Gruppen ska spela upp situationen som beskrivs på kortet. Om det finns flera personer i gruppen kan eleverna gärna omarbeta situationen och lägga till nya roller.

Uppmana eleverna att beakta publiken och vända sig till den. Se till att det finns tillräckligt med tid för att förbereda föreställningarna och möjlighet att öva utanför klassrummet. Den här övningen kräver ändå inte lika mycket tid som dramaövningen "Mina rättigheter respekteras inte!" Här behöver eleverna inte själva hitta på hela intrigen.

Grupperna spelar upp sina föreställningar i tur och ordning. Efter att ha spelat upp situationen en gång börjar gruppen från början igen. Den andra gången har publiken i uppgift att ropa "stop" varje gång någons rättigheter håller på att bli kränkta. Så fort någon ropar ska skådespelarna frysa i sina positioner. Publiken berättar vad som ska hända härnäst så att slutet blir lyckligt och ingens rättigheter kränks. Då publiken lyckats utveckla en ny slutupplösning får skådespelarna fortsätta och spela upp det nya slutet utgående från de frusna positionerna.

Som avslutning är det bra att ge rum för fri diskussion och möjlighet att berätta om de känslor dramansuttarna väcker. Börja exempelvis med frågor som: Hur kändes det att skådespela? Var det svårt att spela vidare då ni inte själv hade fått förbereda slutet? Var avslutningen och upplösningen bra enligt skådespelarna själva och enligt resten av gruppen? Var den realistisk? Vilken slutversion var på riktigt mer sannolik? Kunde någon av de situationer som spelades upp äga rum i Finland? Har du själv stött på liknande situationer någonstans? Vilket intryck och känsla fick ni av övningen?



JORDKLOTET

Mål:

- Lära känna situationen för barnets rättigheter i andra länder
- Fundera på vilka saker som är nödvändiga
- Fördjupa förståelsen för barnets rättigheter
- Öka förmågan att leta upp information och förstå läst text

Tillbehör:

- Blått papp som hav
- Brunt eller grönt papp som landområde
- Pennor
- Ritpapper
- Sax
- Häftmassa för att fästa figurerna

Tid: 45+

Gruppstorlek: 1

Beskrivning:

Tillverka en stor världskarta av blått och brunt eller grönt papp. Eleverna får på havsområdena skriva in sådant som inget barn kan leva utan. Alla får i tur och ordning gå fram och skriva upp sina idéer och förslag. Det spelar ingen roll om något skrivs ner flera gånger. På landområdena får eleverna skriva in sådant som de gärna vill att alla ska ha, vid sidan av det som är nödvändigt för att upprätthålla livet.

Till slut får eleverna stifta bekantskap med barn och unga från olika länder och deras livsmiljö. Bland annat på Dagsverke rf:s webbplats dagsverke.fi finns exempel på barn och unga från olika länder som berättar om sina egna vardagsliv. Det går bra att skriva ut berättelserna. Alternativt kan eleverna uppmanas att själva använda nätet. Då eleverna tagit del av barnens livssituation i olika länder ska de rita figurer och på dem utgående från vad de lärt sig skriva in vad figuren redan har av allt det som

skrivits upp på jordklotet. Efter det kan eleverna fästa sina figurer på det ställe på jordklotet där figurerna hör hemma. Eleverna kan gärna presentera sina figurer för varandra.

Då jordklotet och dess invånare är klara avslutar ni övningen med en diskussion där eleverna får berätta vad de känt och tänkt då de läste berättelserna om barnen i de andra länderna. Låt eleverna jämföra figurerna med sitt eget liv. Vilka saker i livet är gemensamma för figurerna och eleverna själva? Är det som eleverna skrev ner på olika områden på jordklotet lika viktiga över allt i världen? Vad beror det på? Uppmuntra gärna eleverna att lägga märke till det som förenar i stället för det som skiljer åt barn på olika håll.

RÄTTEN I EGNA HÄNDER

Mål:

- Fundera på de egna möjligheterna att påverka för att barnets rättigheter respekteras
- Leta information hos instanser som kan hjälpa

Tillbehör:

- Internet
- Pennor
- Papper/papp

Tid: 45+

Gruppstorlek: 1–4 elever per grupp

Beskrivning:

Konventionen om barnets rättigheter fastställer att föräldrarna och staten ska se till att rättigheterna respekteras. Barnen och de unga har i alla fall möjlighet att påverka situationen.

Eleverna väljer gruppvis någon av rättigheterna. Lämpliga artiklar för den här uppgiften är t.ex. 19, 27, 33, 34 och 36. Efter att de valt rättighet ska eleverna fundera på vilka aspekter av rättigheten som inte respekteras a) i elevens eget liv b) i Finland c) på andra håll i världen. I följande fas ska eleverna försöka fundera ut och undersöka på vilka sätt rättigheten främjas i Finland.

Då eleverna har rätt ut olika sätt ska de fundera på hur de själva kunde bidra till att rättigheten förverkligas. Kunde eleverna delta i den verksamhet som bedrivs vid någon av instanserna som främjar rättigheten, eller hittar de själva på metoder för

att förbättra situationen. Och hur är det med vardagliga handlingar? Vilket ansvar och vilken roll har eleverna själva när det gäller våldsfrihet? Eleverna kan fundera på exempel på vad de har gjort då de har stött på våld, eller vad de tycker man borde göra i sådana situationer. Övningen Rättighet och skyldighet passar bra att göra före denna eftersom den tar upp samma frågeställningar. Eleverna kan gärna använda internet då de letar efter metoder att påverka.

Till slut får eleverna göra en affisch över den rättighet de har behandlat och över vad de själva tycker de kan göra för att förbättra situationen. De kan gärna lägga in kontaktuppgifter till instanser som kan hjälpa då rättigheterna inte respekteras.

INIS OCH ANIM -EN FÖLJETONG

Mål:

- Fundera på olika verkligheter
- Fundera på sätt att främja barnets rättigheter

Tillbehör:

- Pennor
- Skrivpapper
(Kopierade berättelser)

Tid: 30+

Gruppstorlek: 1

Beskrivning:

Eleverna lyssnar på eller läser början av berättelsen om Inis och Anim. De plockar ut alla ställen som har att göra med Konventionen om barnets rättigheter. Efter det får eleverna skriva en fortsättning på berättelsen så att barnens rättigheter till slut

respekteras. Det vore bra om eleverna har möjlighet att gå igenom berättelsen på nytt medan de skriver. Antingen kan texten kopieras upp och delas ut till eleverna eller så kan den läggas upp med dator eller OH på väggen så att alla kan läsa.

INIS OCH ANIM

En vacker morgon var Sini på väg till skolan då hon lade märke till en spännande glasbit på vägen. Hon plockade upp glasbiten och såg fascinerat hur den blänkte i den stigande vårsolens sken. Den glittrade i alla regnbågens färger! Sini fortsatte mot skolan, glatt skuttande och sjungande med världens vackraste glasbit i sin hand.

Då Sini kom fram till skolan möttes hon av en fasansfull syn. Där skolan ännu igår hade stått fin och vitkalkad fanns bara en svart och dyster rykande gympaskofabrik. Sini blev så förvånad att hon bara gapade och stirrade utan att kunna röra sig ur fläcken. Stanken av bränt gummi i luften var outhärdlig.

Fram till Sini som stod där stel av fasa smög en gröklädd förskrämd flicka. Hon började knycka i Sinis ärm och sade gnyende: "Inis, Inis du är sen till jobbet. Om chefen märker det får du ingen mat idag". Sini återhämtade sig från sin första chock och kastade en blick på

flickan som höll i hennes ärm. "Mina, varför har du en sådan där grön overall på dig? Du hatar ju grönt – och vad är det för prat om arbete, vi skulle ju på vårutfärd med skolan idag?"

"Snälla Inis! Nu har du andats konstiga gaser igen, jag är Anim, inte någon Mina och vad är det för en klass och vårutfärd du pratar om? Var har du förresten varit, klockan är redan nio och du borde ha varit på jobbet för tre timmar sedan, kom nu!"

Sini beslöt sig för att vara tyst och följa med Mina, eller Anim, vad än flickan kunde heta. Tillsammans gick flickorna genom de långa dunkla korridorerna i fabriken. På vägen mötte de flera män med bistra uppsyner och ännu fler utmärglade barn. Sini hade en vag känsla av att de var bekanta på något vis... Till slut steg Sini och Anim in i en stor sal där...

RÄTTIGHETER FÖR BARN!

Mål:

- Utveckla tänkandet
- Föra ner barnets rättigheter på det personliga planet
- Förstå att barnets rättigheter gäller alla barn

Beskrivning:

Då konventionen om barnets rättigheter är bekant kan eleverna få i uppgift att hitta på egna rättigheter. De kan arbeta individuellt eller i små grupper. Eleverna ska hitta på en rättighet som de tycker att alla världens barn och unga borde ha. Då de har hittat på en rättighet och formulerat den ska de utforma en egen artikel om den.

Eleverna får fundera på åtminstone följande frågor om sin artikel: Vem ska övervaka att artikeln efterföljs och på vilket sätt? Hur kan artikeln förverkligas i praktiken? Vilka nackdelar kunde

Tillbehör:

- Papper
- Pennor

Tid: 30+

Gruppstorlek: 1–3 elever per grupp

en sådan rättighet ha för a) vuxna, b) barnen själva? Varför finns inte den nya artikeln redan i konventionen om barnets rättighet? Kunde man verkligen tänka sig att genomföra en sådan rättighet för alla barn?

Samla ihop elevernas tankar på ett papper eller låt eleverna diskutera parvis eller i små grupper, om de har hittat på rättigheterna ensamma. Samla sedan ihop hela klassens egna rättigheter och gör upp en förteckning. Foga förteckningen till den offentliga Konventionen om barnets rättigheter som ska påminna om vad alla borde sträva efter.

BARNETS RÄTTIGHETER -FRÅGESPORT

Mål:

- Påminna om fakta kring Konventionen om barnets rättigheter

Tillbehör:

- Svarpapper
- Pennor

Tid: 10+

Gruppstorlek: 1

Beskrivning:

Då eleverna känner Konventionen om barnets rättigheter kan de med hjälp av en frågesport friska upp minnet om olika fakta kring konventionen. Läs upp frågorna en i taget och ge eleverna

lite tid att svara på varje fråga. Läraren kan själv välja hur hon eller han kontrollerar svaren. Maximipöäng i frågesporten är 10.

FRÅGESPORT OM KONVENTIONEN OM BARNETS RÄTTIGHETER

1. Vilket år antog FN konventionen om barnets rättigheter? (20.11.1989)
2. Hur många länder finns det som inte har ratificerat konventionen? (2)
3. Vilka länder har inte ratificerat konventionen om barnets rättigheter? (Somalia och USA)
4. I vilken ålder är man barn enligt konventionen? (Under 18)
5. Vad handlar den artikel om som avvek från denna åldersgräns innan tilläggsprotokollet antogs? (Barn under 15 ska inte delta i krig)
6. Vilken åldersgräns handlade det om? (Under 15)
7. Vilket år undertecknade Finland konventionen om barnets rättigheter? (1991)
8. Vad är det för skillnad på en konvention och en deklaration? (En deklaration förbinder inte stater juridiskt)
9. Nämn fyra av artiklarna i konventionen om barnets rättigheter, använd egna ord (½ poäng per artikel)

REFLEKTERA

TA REDA PÅ OCH UNDERSÖK

1. Ta reda på mer om ett land ni väljer, om situationen i landet. Jämför landet med Finland. Vad är gemensamt? Vad skiljer dem åt? Varför är situationen i landet som den är? Kunde ni själva på något sätt påverka situationen i landet ni har valt eller främja barnets rättigheter och hur de förverkligas i landet? Hur?
2. Välj någon annan konvention om mänskliga rättigheter. Jämför den valda konventionen med konventionen om barnets rättigheter. Finns det skillnader – likheter? Vilka?
3. Ta reda på vilka verksamhetsformer FN har. Hur försöker FN se till att konventionerna om de mänskliga rättigheterna förverkligas? Hur övervakas Konventionen om barnets rättigheter? Vad händer om de länder som undertecknat konventionen inte följer den? Hur följer man i Finland med att konventionen följs?
4. Använd olika källor (t.ex. dagsverke.fi eller bilaga 8) för att reda ut hur barnsoldater, barnarbetare och offer för barnhandel lever. Hur har barnen fallit offer för så allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna? Hur ser deras framtid ut? Hur skiljer sig deras vardag från er egen? Vilka likheter finns det mellan era liv? Vad drömmer barn om?
5. Red ut hur ni själva kunde påverka beslutsfattandet i er hem kommun. Vilka påverkningskanaler har en minderårig?

SKRIVUPPGIFTER

1. Läs igenom berättelsen om barnsoldaten, barnarbetaren eller offret för barnhandel (bilaga 8). Skriv ett brev ut ett barns synvinkel. Fundera innan ni börjar på vem som ska få brevet och varför ni skriver brevet. När var och en har skrivit ett brev blandar ni dem och delar ut dem i klassen. Mottagaren får i uppgift att skriva ett svar på brevet från barnet.
2. Lotta ut en karaktär från bilaga 5 åt var och en. Uppgiften är att skriva ett utdrag ur karaktärens dagbok. Läs upp dagboksutdragen och låt de andra gissa vilken karaktär det handlar om.
3. Skriv en insändare i en tidning om ett tema ni själva väljer. Kom ihåg att barn och unga har rätt till åsikter så länge de inte kränker någon.



BILAGOR

BILAGA 1 KONVENTIONEN OM BARNETS RÄTTIGHETER I KORTHET

ARTIKEL 1

Varje person under 18 år är ett barn.

ARTIKEL 2

Rättigheterna som anges i denna konvention gäller varje barn, oavsett barnets hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

ARTIKEL 3

Vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet. Staten ska tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd.

ARTIKEL 4

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention.

ARTIKEL 5

Staten skall respektera det ansvar och de rättigheter och skyldigheter som tillkommer föräldrar eller andra vuxna personer som är viktiga för barnet. Staten skall hjälpa föräldrarna att stöda barnets utveckling.

ARTIKEL 6

Varje barn har en inneboende rätt till livet. Staten skall säkerställa barnets möjlighet till ett gott liv.

ARTIKEL 7

Barnet skall registreras omedelbart efter födelsen och skall ha rätt från födelsen till ett namn och medborgarskap.

ARTIKEL 8

Staten respekterar barnets rätt att behålla sin identitet, sitt medborgarskap och sitt namn.

ARTIKEL 9

Staten skall säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar utom i de fall då ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa.

ARTIKEL 10

Ett barn vars föräldrar är bosatta i olika stater skall ha rätt att upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med föräldrarna. Barnet skall ha rätt att lämna vilket land som helst och resa in i sitt

eget land utan att det har negativa följder för barnet självt eller dess familjemedlemmar.

ARTIKEL 11

Staten skall vidta åtgärder för att bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn.

ARTIKEL 12

Barnet har rätt att bilda egna åsikter. I alla rättsliga och administrativa frågor som rör barnet skall barnets åsikter tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

ARTIKEL 13

Barnet skall ha rätt att yttra sig så länge det inte brister i respekt mot andra personers rättigheter eller anseende.

ARTIKEL 14

Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet bör respekteras på ett sätt som är förenligt med barnets utvecklingsnivå.

ARTIKEL 15

Barnet har rätt till föreningsfrihet och till fredliga sammankomster.

ARTIKEL 16

Lagen ska garantera att barnet inte utsätts för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens.

ARTIKEL 17

Barnet har rätt till tillgång till information och material från massmedierna.

ARTIKEL 18

Föräldrar eller andra lagliga vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Staten ska stöda dem i denna uppgift.

ARTIKEL 19

Barnet bör skyddas mot alla former av våld och utnyttjande.

ARTIKEL 20

Staten skall hjälpa barn som berövats sin familjemiljö eller som för sitt eget bästa inte kan tillåtas stanna kvar i sin familjemiljö.

ARTIKEL 21

Barn kan adopteras om det är för barnets eget bästa.

ARTIKEL 22:

Barn med flyktingstatus ska erhålla lämpligt skydd.

ARTIKEL 23

Ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv. Staten åtar sig att hjälpa med detta.

ARTIKEL 24

Barnet har rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering vid sjukdomsfall.

ARTIKEL 25

Ett barn som vårdas på anstalt ska leva under goda förhållanden vilka kan kontrolleras ibland.

ARTIKEL 26

Varje barn har rätt att åtnjuta social trygghet.

ARTIKEL 27

Varje barn har rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling.

ARTIKEL 28

Varje barn har rätt att gå i skola och få undervisning.

ARTIKEL 29

Undervisningen som barnet får ska ha som mål att utveckla barnets färdigheter och främja respekt och tolerans.

ARTIKEL 30

Ett barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning bör ha rätt att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion och använda sitt eget språk.

ARTIKEL 31

Varje barn har rätt till fritid, vila, lek och rekreation.

ARTIKEL 32

Barnet ska inte behöva utföra arbete som är tungt eller arbeta långa arbetsdagar. Barnet ska inte behöva utföra arbete som kan vara skadligt eller hindra barnets utbildning eller äventyra barnets hälsa.

ARTIKEL 33

Staten ska skydda barnet mot droger och droghandel.

ARTIKEL 34

Varje barn ska skyddas mot sexuellt utnyttjande.

ARTIKEL 35

Staten ska vidta åtgärder för att förhindra bortförande och försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form.

ARTIKEL 36

Staten skall skydda barnet mot alla former av utnyttjande.

ARTIKEL 37

Barn får inte torteras eller bestraffas på ett grymt, inhumant eller förnedrande sätt. Barn som hamnar i fängelse ska behandlas humant och med beaktande av de behov barnets ålder kräver.

ARTIKEL 38

Barn under 15 år ska inte delta i krigsföring.

ARTIKEL 39

Staten åtar sig att vidta åtgärder för att främja rehabilitering av barn som blivit utsatta för vanvård eller utnyttjande.

ARTIKEL 40

Barn som brutit mot lagen, åtalas eller misstänks för brott mot lagen ska skyddas och deras rättigheter ska respekteras.

ARTIKEL 41

Bestämmelser som går längre än denna konvention vad gäller att förverkliga barnets rättigheter och som kan finnas i en konventionsstats lagstiftning eller gällande internationell rätt bör följas.

ARTIKEL 42

Staten åtar sig att göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

ARTIKEL 43

En kommitté för barnets rättigheter ska granska de framsteg som gjorts av konventionsstaterna i fråga om förverkligandet av skyldigheter enligt denna konvention.

ARTIKLARNÄ 44–45

Konventionsstaterna avlägger rapport till kommittén för barnets rättigheter om hur rättigheterna i konventionen förverkligats.

ARTIKLARNÄ 46–54

De här artiklarna innehåller beslut om hur konventionen är i kraft.

BILAGA 2 DOMINOBITAR

Rätt att leka

Alla som är yngre än 18 år är barn

Alla som är yngre än 18 år är barn

Barn får inte delta i krig

Barn får inte delta i krig

Rätt till åsikter

Rätt till åsikter

Barn ska skyddas mot våld

Barn ska skyddas mot våld

Rätt att gå i skola

Rätt att gå i skola

Rätt till ett namn

Rätt till ett namn

Rätt till privatliv

Rätt till privatliv

Religionsfrihet

Religionsfrihet

Barn ska skyddas mot rusmedel

Barn ska skyddas mot rusmedel

Barn ska inte utföra tungt arbete

Barn ska inte utföra tungt arbete

Barn ska skyddas mot utnyttjande

Barn ska skyddas mot utnyttjande

Rätt att tala sitt eget språk

Rätt att tala sitt eget språk

Rätt att leka

**BILAGA 3 BOKSTAVSLAPPAR,
"BINGOBOLLAR"**

B Rätt till åsikter

B Rätt till medborgarskap

B Rätt till omsorg

B Rätt att tala sitt eget språk

B Invalidiserade barn har rätt att få hjälp

B Alla som är yngre än 18 år är barn

B Religionsfrihet

B Rätt att gå i skola

B Barn ska inte utföra tungt arbete

B Flyktingbarn får omvårdnad

B Rätt till välbefinnande

B Organisationsrätt

B Handel med barn är förbjuden

B Rätt till hälsovård

B Barn ska skyddas mot rusmedel

B Rätt till ett gott liv

B Rätt till privatliv

B Rätt att leka

B Barn ska skyddas mot våld

B Barn ska skyddas mot utnyttjande

B Rätt till ett namn

B Rätt till fritid

B Rätt att veta om vad som sker i omvärlden

B Rätt till brevhemlighet

B Barn får inte delta i krig

I Rätt till åsikter

I Rätt till medborgarskap

I Rätt till omsorg

I Rätt att tala sitt eget språk

I Invalidiserade barn har rätt att få hjälp

I Alla som är yngre än 18 år är barn

 Religionsfrihet	 Rätt att veta om vad som sker i omvärlden
 Rätt att gå i skola	 Rätt till brevhemlighet
 Barn ska inte utföra tungt arbete	 Barn får inte delta i krig
 Flyktingbarn får omvårdnad	N Rätt till åsikter
 Rätt till välbefinnande	N Rätt till medborgarskap
 Organisationsrätt	N Rätt till omsorg
 Handel med barn är förbjuden	N Rätt att tala sitt eget språk
 Rätt till hälsovård	N Invalidiserade barn har rätt att få hjälp
 Barn ska skyddas mot rusmedel	N Alla som är yngre än 18 år är barn
 Rätt till ett gott liv	N Religionsfrihet
 Rätt till privatliv	N Rätt att gå i skola
 Rätt att leka	N Barn ska inte utföra tungt arbete
 Barn ska skyddas mot våld	N Flyktingbarn får omvårdnad
 Barn ska skyddas mot utnyttjande	N Rätt till välbefinnande
 Rätt till ett namn	N Organisationsrätt
 Rätt till fritid	N Handel med barn är förbjuden

N Rätt till hälsovård	G Invalidiserade barn har rätt att få hjälp
N Barn ska skyddas mot rusmedel	G Alla som är yngre än 18 år är barn
N Rätt till ett gott liv	G Religionsfrihet
N Rätt till privatliv	G Rätt att gå i skola
N Rätt att leka	G Barn ska inte utföra tungt arbete
N Barn ska skyddas mot våld	G Flyktingbarn får omvårdnad
N Barn ska skyddas mot utnyttjande	G Rätt till välbefinnande
N Rätt till ett namn	G Organisationsrätt
N Rätt till fritid	G Handel med barn är förbjuden
N Rätt att veta om vad som sker i omvärlden	G Rätt till hälsovård
N Rätt till brevhemlighet	G Barn ska skyddas mot rusmedel
N Barn får inte delta i krig	G Rätt till ett gott liv
G Rätt till åsikter	G Rätt till privatliv
G Rätt till medborgarskap	G Rätt att leka
G Rätt till omsorg	G Barn ska skyddas mot våld
G Rätt att tala sitt eget språk	G Barn ska skyddas mot utnyttjande

Rätt till ett namn

Rätt till välbefinnande

Rätt till fritid

Organisationsrätt

Rätt att veta om vad som sker i omvärlden

Handel med barn är förbjuden

Rätt till brevhemlighet

Rätt till hälsovård

Barn får inte delta i krig

Barn ska skyddas mot rusmedel

Rätt till åsikter

Rätt till ett gott liv

Rätt till medborgarskap

Rätt till privatliv

Rätt till omsorg

Rätt att leka

Rätt att tala sitt eget språk

Barn ska skyddas mot våld

Invalidiserade barn har rätt att få hjälp

Barn ska skyddas mot utnyttjande

Alla som är yngre än 18 år är barn

Rätt till ett namn

Religionsfrihet

Rätt till fritid

Rätt att gå i skola

Rätt att veta om vad som sker i omvärlden

Barn ska inte utföra tungt arbete

Rätt till brevhemlighet

Flyktingbarn får omvårdnad

Barn får inte delta i krig

BILAGA 4 SATSLAPPAR

18 år	utnyttjande
oavsett	vid sjukdomsfall
tillförsäkra	den levnadsstandard
livet, liv	gå i skola
ett namn, medborgarskap	lek
sina föräldrar	tungt, långa
kvarhållande	ska skyddas
egna åsikter	Staten
inte brister	skall skydda
respekteras på	torteras
till föreningsfrihet	under 15 år
olagliga ingripanden	rättigheter
till information	

BILAGA 4 ORDLAPPAR

ARTIKEL 1:

Varje person under _____ är ett barn.

ARTIKEL 13:

Barnet skall ha rätt att yttra sig så länge det _____ mot andra personers rättigheter eller anseende.

ARTIKEL 2:

Rättigheterna som anges i denna konvention gäller varje barn, _____ barnets hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

ARTIKEL 14:

Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet bör _____ ett sätt som är förenligt med barnets utvecklingsnivå.

ARTIKEL 3:

Vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet. Staten ska _____ barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd.

ARTIKEL 15:

Barnet har rätt _____ och till fredliga sammankomster.

ARTIKEL 6:

Varje barn har en inneboende rätt till _____. Staten skall säkerställa barnets möjlighet till ett gott _____.

ARTIKEL 16:

Lagen ska garantera att barnet inte utsätts för godtyckliga eller _____ i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens.

ARTIKEL 7:

Barnet skall registreras omedelbart efter födelsen och skall ha rätt från födelsen till _____ och _____.

ARTIKEL 17:

Barnet har rätt till tillgång _____ och material från massmedierna.

ARTIKEL 9:

Staten skall säkerställa att ett barn inte skiljs från _____ utom i de fall då ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa.

ARTIKEL 19:

Barnet bör skyddas mot alla former av våld och _____.

ARTIKEL 11:

Staten skall vidta åtgärder för att bekämpa olovligt bortförande, och _____ av barn.

ARTIKEL 24:

Barnet har rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering _____.

ARTIKEL 12:

Barnet har rätt att bilda _____.

ARTIKEL 27:

Varje barn har rätt till _____ som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling.

ARTIKEL 28:

Varje barn har rätt att _____ och få undervisning.

ARTIKEL 31:

Varje barn har rätt till fritid, vila, _____ och rekreation.

ARTIKEL 32:

Barnet ska inte behöva utföra arbete som är _____ eller arbeta _____ arbetsdagar.

ARTIKEL 34:

Varje barn _____ mot sexuellt utnyttjande.

ARTIKEL 35:

_____ ska vidta åtgärder för att förhindra bortförande och försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form.

ARTIKEL 36:

Staten _____ barnet mot alla former av utnyttjande.

ARTIKEL 37:

Barn får inte _____ eller bestraffas på ett grymt, inhumant eller förnedrande sätt. Barn som hamnar i fängelse ska behandlas humant och med beaktande av de behov barnets ålder kräver.

ARTIKEL 38:

Barn _____ ska inte delta i krigsföring.

ARTIKEL 40:

Barn som brutit mot lagen, åtalas eller misstänks för brott mot lagen ska skyddas och deras _____ ska respekteras.

KONTROLLEDEL:

artikelnummer + ord som saknas

Artikel 1: 18 år

Artikel 2: oavsett

Artikel 3: tillförsäkra

Artikel 6: livet, liv

Artikel 7: ett namn, medborgarskap

Artikel 9: sina föräldrar

Artikel 11: kvarhållande

Artikel 12: egna åsikter

Artikel 13: inte brister

Artikel 14: respekteras på

Artikel 15: till föreningsfrihet

Artikel 16: olagliga ingripanden

Artikel 17: till information

Artikel 19: utnyttjande

Artikel 24: vid sjukdomsfall

Artikel 27: den levnadsstandard

Artikel 28: gå i skola

Artikel 31: lek

Artikel 32: tungt, långa

Artikel 34: ska skyddas

Artikel 35: Staten

Artikel 36: skall skydda

Artikel 37: torteras

Artikel 38: under 15 år

Artikel 40: rättigheter

BILAGA 5 MED BARNSTEG I -ROLLER

Du är en sjuårig, samisk pojke.

Du är en muslimsk flicka.
Du lever tillsammans med dina varmt troende föräldrar.

Du är dotter till en amerikansk bankdirektör.
Du studerar vid en privatskola.

Du är fjorton år gammal, son till en lantbrukare
och bor uppe i en isolerad bergsby.

Du är en nioårig pojke som bor i en regnbågsfamilj
med dina två mödrar.

Du är en tolv år gammal pojke som
blivit invalidiserad i en olycka och rör sig i rullstol.

Du är en sexton år gammal romsk flicka
som inte har klarat grundskolan.

Du är en tioårig barnarbetande
flicka från Bangladesh.

Du är ett gatubarn i St Petersburg,
en elvaårig flicka.

Du är en tio år gammal pojke som
bor i en förort i Finland.

Du är den trettonåriga sonen till
en illegal invandrare i Finland.

Du är tolv år gammal, en flicka som
blivit omhändertagen eftersom
föräldrarna är alkoholister.

Du är son till en invandrare från Kina.
Din far leder ett framgångsrikt företag.

Du är dotter till USA:s ambassadör i Finland.

Du är dotter till en framgångsrik ägare
till ett importföretag.

Du är en sjuårig fiskarson från Åland.

Du är en femton år gammal flicka från östra Helsingfors,
som gått på starka droger i två år.

Du är nio år gammal och bor i Afrika.
Du bor i slummen tillsammans med dina föräldrar.

Du är en sjuårig afrikansk pojke.
Båda dina föräldrar har dött i AIDS.

Du är en tolv år gammal flicka som vuxit
upp med din ensamförsörjande pappa i Finland.

Spelbutik

Roller: försäljare, barn och en förälder

En förälder med ett minderårigt barn går in i en spelbutik för att köpa ett konsolspel. Efter att de har valt spel och samtalat sinsemellan går de tillsammans fram till kassan. Försäljaren frågar om föräldern vet om att spelet de har valt är förbjudet för under 18-åringar. Föräldern säger sig veta det men vill köpa spelet i alla fall.

Jag skulle vilja

Roller: kompisar

En grupp kompisar talar om musik. En av dem säger sig tycka om alldeles andra typer av band än de andra. De andra börjar reta barnet för dess musiksmak.

Skola eller jobb

Roller: huvudperson (ett barn), barnets kompisar, en förälder

En grupp barn leker på gården. Föräldern till ett av barnen kommer och avbryter leken för att barnet ska gå till jobbet, även om de andra är på väg till skolan. Barnet ber föräldern om att få gå till skolan med de andra barnen men föräldern konstaterar att barnet måste gå till jobbet.

Hjälp

Roller: en blind, förbipasserande

En blind person kan inte se var han eller hon befinner sig och ber om hjälp av förbipasserande. Ingen stannar för att hjälpa.

BILAGA 7 DRAMAKORT

HITTA PÅ en situation där de av barnets rättigheter som nämns nedan kränks. Ni får själva bestämma om rollerna och situationen, men försök hitta roller för alla. Fundera på om er berättelse också har att göra med någon annan artikel i Konventionen om barnets rättigheter.

Rättigheter: 1. Barn ska skyddas från narkotika 2. Rätt till att må bra

I er berättelse förverkligas INTE de här rättigheterna.

HITTA PÅ en situation där de av barnets rättigheter som nämns nedan kränks. Ni får själva bestämma om rollerna och situationen, men försök hitta roller för alla. Fundera på om er berättelse också har att göra med någon annan artikel i Konventionen om barnets rättigheter.

Rättigheter: 1. Barn ska inte utföra tungt arbete 2. Rätt att gå i skola

I er berättelse förverkligas INTE de här rättigheterna.

HITTA PÅ en situation där de av barnets rättigheter som nämns nedan kränks. Ni får själva bestämma om rollerna och situationen, men försök hitta roller för alla. Fundera på om er berättelse också har att göra med någon annan artikel i Konventionen om barnets rättigheter.

Rättigheter: 1. Barn ska skyddas mot våld 2. Rätt till hälsovård

I er berättelse förverkligas INTE de här rättigheterna.

HITTA PÅ en situation där de av barnets rättigheter som nämns nedan kränks. Ni får själva bestämma om rollerna och situationen, men försök hitta roller för alla. Fundera på om er berättelse också har att göra med någon annan artikel i Konventionen om barnets rättigheter.

Rättigheter: 1. Rätt till åsikter 2. Rätt att gå i skola

I er berättelse förverkligas INTE de här rättigheterna.

HITTA PÅ en situation där de av barnets rättigheter som nämns nedan kränks. Ni får själva bestämma om rollerna och situationen, men försök hitta roller för alla. Fundera på om er berättelse också har att göra med någon annan artikel i Konventionen om barnets rättigheter.

Rättigheter: 1. Handel med barn är förbjuden 2. Rätt till ett namn

I er berättelse förverkligas INTE de här rättigheterna.

HITTA PÅ en situation där de av barnets rättigheter som nämns nedan kränks. Ni får själva bestämma om rollerna och situationen, men försök hitta roller för alla. Fundera på om er berättelse också har att göra med någon annan artikel i Konventionen om barnets rättigheter.

Rättigheter: 1. Rätt till privatliv 2. Barn ska skyddas mot våld

I er berättelse förverkligas INTE de här rättigheterna.

HITTA PÅ en situation där de av barnets rättigheter som nämns nedan kränks. Ni får själva bestämma om rollerna och situationen, men försök hitta roller för alla. Fundera på om er berättelse också har att göra med någon annan artikel i Konventionen om barnets rättigheter.

Rättigheter: 1. Barn får inte delta i krig 2. Handel med barn är förbjuden

I er berättelse förverkligas INTE de här rättigheterna.

Muhammed, barnsoldat

Sudanska Muhammed har en alltför stor uniform som hänger på honom. Ändå har han redan dödat ett flertal människor. Många av hans vänner är döda och hans föräldrar likaså. Gerillagruppen där han ingår fungerar som substitut för familjen.

Muhammed var sju år gammal då beväpnade trupper anföll hans hemby.

”Far försökte gömma mig och min lillasyster i brunnen, men han hann aldrig. Far sköts ned på stället och min mor och mina två systrar släpades ut i skogen. Sergeanten kastade upp mig på ett lastbilsflak och så körde vi iväg till lägret. Efter det hörde jag till den gerillagruppen. Till en början var jag bara bärare men senare på frontlinjen”, berättar Muhammed.

Livet i gerillatruppen innebar ständiga förflyttningar. De yngsta var bärare och tjänare. De fick mat då de äldre lämnade något över. De blev slagna och sparkade. Ibland var Muhammed så trött att han höll på somna stående. Han fick ett eget vapen efter en attack där många vuxna gerillasoldater föll och det behövdes fler skyttar.

”De gjorde hemska saker med oss. På nätterna fick vi attackera byar, inga militärmål alltså, utan civila byar. Vi attackerade om natten och sköt blint omkring oss på allt som rörde sig”, förklarar Muhammed.

Efter två år i gerillatruppen lyckades Muhammed fly tillsammans med en annan pojke från hans hemby. De fällde sig ner från lastbilsflaket och smet in i buskarna. Därifrån sprang de vidare utan mål i sikte. Den andra pojken sprang på en mina. Muhammed föll omkull av rädsla och vågade inte röra på sig.

Efter en tid var det en grupp pojkar som hade vandrat omkring i månader som hittade Muhammed. Gruppen hamnade så småningom på ett flyktingläger, Kakuma i Nord-Kenya. På området fanns över 70 000 sudanesiska flyktingar. FN:s flyktingorganisation UNHCR och dess medarbetare försökte se till att alla personer på lägret ens skulle ha uthärdliga levnadsförhållanden.

En dag fick Muhammed flytta från flyktinglägret till ett rehabiliteringsläger för barnsoldater. På lägret fanns tiotals tidigare barnsoldater. En del av dem hade stridit i regeringens trupper en del bland gerillan.

På lägret fick Muhammed träffa en läkare och en socialskyddsarbetare som tog sig tid att tala med Muhammed och gjorde upp en rehabiliterings- och hemställningsplan för honom.

Kriget har satt sina spår i Muhammed. Han har koncentrationssvårigheter och han har svårt att lita på någon. Om nätterna drömmer Muhammed mardrömmar och hör skottlossning och skrik. Under rehabiliteringen försöker man ge de före detta barnsoldaterna deras trygghetskänsla tillbaka. Man försöker lära dem att lära sig och träna upp förmågan att umgås med andra barn. De får mångsidig näring och möjlighet att sköta sin fysiska kondition. Pojkarna har tillverkat en boll av några trasor och spelar fotboll på eftermiddagarna efter att den värsta middagshettan är över.

På lägret lär sig Muhammed läsa och skriva. Läraren är Muhammeds idol och den enda han öppnar sig för och berättar om sina upplevelser och trauman för. Läraren har fått barnen att rita och teckna och på det sättet ge utlopp för sina tuffa erfarenheter. De hanterar också sina erfarenheter genom musik, berättelser och sagor.

Muhammeds rehabilitering har gått fint och han ska kunna återvända till sina släktingar. Socialarbetaren har hittat några släktingar på mammans sida. De hör till Nuerstammen som bor längs Nilens stränder. Muhammed minns sin barndom, hur många av mor- och farbröderna var fiskare och en av favoritmorbröderna brukade göra fiskstuvning. Om han bara själv kunde bli fiskare som stor. Eller kanske lärare.

Razina har två jobbar

I staden Jhenidah bor också 12-åriga Razina Hossen. Razinas familj blev tvungen att flytta in till staden från landsbygden, från Faridpur som ligger 70 kilometer från staden. Orsaken var att floden där svämmade över och dränkte familjens hem och åker.

Razina går inte längre i skolan utan hjälper i stället till med familjeförsörjningen. Att försörja den stora familjen på nio personer kräver en hel del av föräldrarna och Razina. Pappan fraktar tunga bördor och människor i riksha medan mamman sköter hemmet och småsyskonen, av vilka den yngsta, Sehel, bara är ett och ett halvt år gammal.

Razina stiger vanligen upp klockan fem på morgonen. Som rätttrogen muslim viker hon en del av morgonen för bön. Sedan beger hon sig iväg till en familj i grannskapet för att städa, tvätta byket och mala kryddor. Vid sidan av arbetet som tjänarinna arbetar Razina från lördag till torsdag i ett litet företag som producerar förpackningslådor.

Arbetsplatsen finns på taket till ett tvåvåningshus och där gasar solen till utmattnings hela dagen lång. Arbetet börjar på morgonen klockan åtta. Razina håller inte paus förrän mitt på dagen och äter då sitt första mål mat som hon har med sig hemifrån: ris med grönsaker. Samma mat äter hon också till kvällen. Hennes familj har råd med kött eller fisk bara en gång i månaden.

Razina tycker att företagsägaren är sträng: han låter inte Razina gå hem om hennes mamma är sjuk och behöver hjälp. Om Razina själv blir sjuk betalar ägaren ingen lön för de dagar hon är borta.

Razina berättar att då hon kommer hem från lådfabriken känner hon sig varje dag så lycklig för att hon får vara ledig en stund. På kvällen måste hon igen arbeta som tjänarinna hos den främmande familjen i två timmar och dessutom sköta sina småsyskon.

För sitt arbete som tjänarinna får Razina 100 taka i lön, knappt två euro i månaden. Månadslönen på lådfabriken är 300 taka, omkring fem euro. Men ägaren betalar inte alltid ut lönen regelbundet. Sammanlagt förtjänar alltså Razina omkring 7 euro i månaden för sin familj.

Razina drömmer om att en dag få gunga. Hon har sällan tid att leka och har aldrig hunnit skaffa sig några vänner. När hon blir vuxen hoppas Razina få arbeta som sjukskötare för hon vill hjälpa människor som lider.

Razina ler vid tanken på hur det skulle kännas att gå i skola: "Jag blir väldigt glad när jag tänker på det", säger hon.

Peun fick sin frihet åter

Peun är en ung kambodjansk flicka. Hennes mor dog plötsligt en dag och faderns inkomster räckte inte för att försörja alla barnen i familjen. För att få lite mer inkomster för familjens vardag beslöt faderns sig för att sälja 9-åriga Peun som hemhjälp i staden. På arbetsplatsen behandlades Peun illa och hon fick aldrig lämna huset där hon arbetade. Det kom inte ens på tal att hon skulle kunna gå i skola eller träffa vänner. Peun fick inte heller tillräckligt med mat. Om hon försökte äta utan lov fick hon ett våldsamt straff. Peun har tydliga ärr kvar på ryggen efter de otaliga gånger hon blev slagen med käppen. Peun behandlades som en slav.

En dag fick en av grannarna vet om Peuns situation och kontaktade den lokala människorättsorganisationen Licadho. Grannen hjälpte Peun att fly. Organisationen hjälpte Peun att hitta skydd på ett barnhem och genom det fick hon en ny familj ute på landsbygden. Samtidigt kunde Peun igen börja skolan. Litteratur och matematik är hennes favoritämnen.

Peuns fall hamnade i rätten. Det var svårt för henne att

i rättsalen möta värdfamiljen som hade förödmjukat och misshandlat henne så. De vuxna som hade hjälpt Peun utsattes för hotelser. Rättegången slutade i alla fall lyckligt för Peun och hennes fall är nu slutbehandlat.

Idag bor Peun med sin nya familj i huvudstaden Phnom Penh där hon går i skola. Hon är en ivrig elev och hör till de bästa på klassen. Förmiddagarna tillbringar hon på sitt gamla barnhem i en fri skola och på eftermiddagarna är det dags för den riktiga officiella skolans lektioner. Studierna på barnhemmet är friare och hon får tid att umgås med sina kamrater. Där har Peun också lärt sig använda datorer och internet.



KÄLLOR

Holm, Saija & Laukkanen, Mari-Elina. (red.) 2007. Fredi. Pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet. (Pojkar, jämlikhet och mänskliga rättigheter) Setlementtinuorten liitto ry. Helsingfors: Aksidenssi Oy.

Puhakainen, Rosa. 2004. Friidu. Tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet (Mänskliga rättigheter för flickor och kvinnor). Kauhava: Kauhavan kirjapaino.

Kananen, Laura, Puhakainen-Mattila, Rosa & Riihelä, Pirkko. (red.) 2007. ABC ensiaskleet rauhankasvatukseen (ABC i fredsfostran). Institutet för fredsfostran rf. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Videnius, Veera. (red.) 2003. Oikeuden aika! Opas Lapsen oikeuksiin luokille 3–6 (Rättvisans tid! Handbok om barnets rättigheter för klasserna 3–6). Uleåborg: Unicef. Oulun tyypit Oy.

Videnius, Veera. (red.) 2003. Oikeuden aika! Opas Lapsen oikeuksiin luokille 7-9, lukioihin ja ammattikouluihin (Rättvisans tid! Handbok om barnets rättigheter för klasserna 7–9, gymnasier och yrkesskolor). Unicef. Uleåborg: Oulun tyypit Oy.

<http://www.dagsverke.fi/>

<http://www.unicef.fi/>

Har du funderat på hur du ska ta upp teman kring internationalism på lektionerna? Vet du inte riktigt var du ska börja eller vilken metod du ska välja? Här har du en handbok till hjälp.

Metodhandboken På riktigt! innehåller inspirerande och uppmuntrande praktiska metoder med allt från lekar som orienterar eleverna i barnets rättigheter till djuplodande reflektions- och dramaövningar.

LÄS OCH BLI FÖRTJUST! Vi bjuder på övningar för såväl grundskola som gymnasium.



TAKSVÄRKKI ry
DAGSVERKE rf

